

**Visstand- en visserijbeheer
waterschap Aa en Maas**

Basis voor visstand- en visserijbeheer
onder de Kaderrichtlijn Water

Deel A

Beleid visstand- en visserijbeheer

Basis voor visstand- en visserijbeheer onder de Kaderrichtlijn Water

Opgesteld door:
Nol Plompen, afd. Integraal beleid
Mirja Kits, afd. Advies waterbeheer

Goedgekeurd door:
Wim Athmer

met medewerking van:
Jappe Beekman, afd. Onderzoek en Monitoring
Brenda Arends, afd. Onderzoek en Monitoring

Federatie van hengelsportverenigingen
Zuidwest Nederland
Beheerseenheden De AA
Beheerseenheden de Nieuwe Aa, Groote
Wetering en Leijgraaf

Vastgesteld door het DB op 24 oktober 2007
Vastgesteld door het AB op 30 november 2007

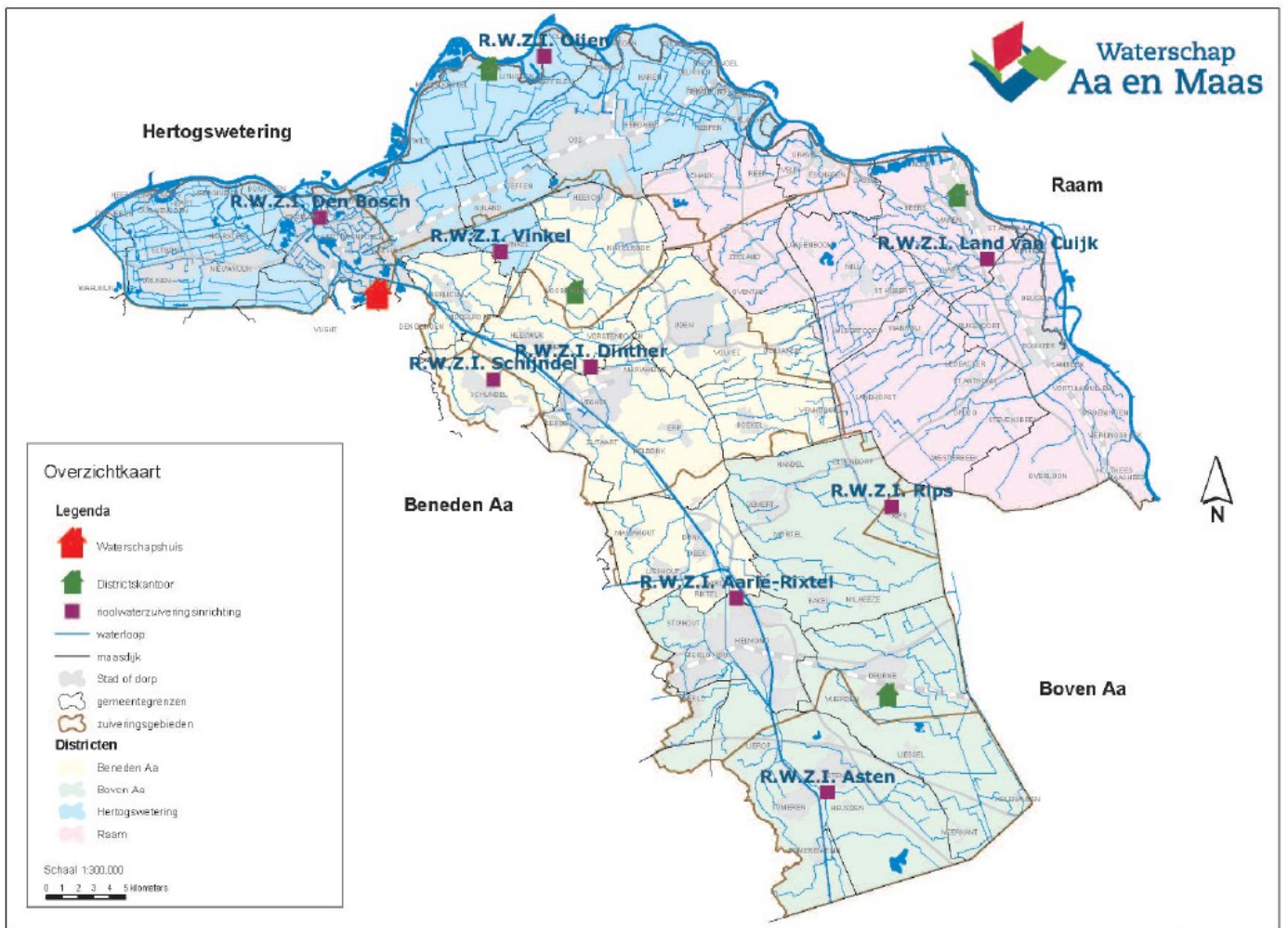
Deel A **Beleid visstand- en visserijbeheer**

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding	
1.2 Waterbeheer en visstandbeheer	
1.3 Termijn	
1.4 Doelstelling nota	
1.5 Aanpak	
1.6 Relatie met andere thema's	
1.7 Betrokken partijen	
1.8 Leeswijzer	
2 Beleidontwikkeling	12
2.1 Benelux beschikking vismigratie	
2.2 Aalplan	
2.3 Kaderrichtlijn Water	
2.4 Visserijwet	
2.5 Beleidsbesluit Binnenvisserij en evaluatie beleidsbesluit	
2.6 Adviesnota "Beleid waterbeheer – visstandbeheer"	
2.7 Waterhuishoudingsplan - waterbeheerplan	
3 Beleid waterschap Aa en Maas	16
3.1 Aandachtspunt Ecologie	
3.1.1 Algemeen	
3.1.2 Uitvoering	
3.1.3 Strategie realisatie maatregelen voor vis	
3.2 Aandachtspunt visrecht en medegebruik	
3.2.1 Algemeen	
3.2.2 Uitvoering	
3.3 Aandachtspunt communicatie	
4 Onderzoek en Monitoring	29
5 Beleidsvoornemens	31
5.1 Ecologie	
5.1.1 Afstemming op functies en streefbeelden	
5.1.2 Vismigratie	
5.2 Visrecht en medegebruik	
5.2.1 VBC en visstandbeheersplannen	
5.3 Verhuur visrecht	
5.3.1 Uniformering huurovereenkomsten	
5.3.2 Visrechten naar overkoepelende organisaties	
5.3.3 Huurgelden en administratie visrechten	
5.3.4 Coördinatie viswater	
5.3.5 Afstemming visserijbeheer binnen beheersgebied	
5.3.6 Wedstrijdvissen	
5.3.7 Onttrekken van vis	
5.3.8 Herintroductie en uitzetten van vis	
5.3.9 Calamiteitenplan vissterfte	
5.4 Monitoring	
5.4.1 Visinformatie en monitoring	
5.5 Communicatie	
5.5.1 Overlegstructuur	
5.5.2 Vis als communicatiemiddel	

6	Handhaving	37
7	Financiering	38
8	Actiepunten	39
9	Samenvatting deel B; Vismigratieplan, uitvoeringsprogramma en overzicht van maatregelen	41
	Literatuur	43
	Bijlagen:	
1	Beschermde vissoorten	
2	Overlegstructuur visstandbeheer en sportvisserij uit Gebiedsvisie sportvisserij Oost Brabant (2004)	
3	Overzichtskaart Vismigratie	

Kaart 1: overzicht beheersgebied

Samenvatting

Het waterschap is eigenaar van het water. We verhuren visrechten aan hengelsportorganisaties. Die zijn op hun beurt verantwoordelijk voor het visstandbeheer. De Kaderrichtlijn Water (in deze overal nota afgekort tot KRW) stelt het waterschap verantwoordelijk voor een goede ecologische toestand van ons water. De visstand staat daarin nadrukkelijk genoemd. Dat betekent dat wij, als waterbeheerder, voor het beheer daarvan verantwoordelijkheden hebben. Daarnaast zijn er de rechten en verantwoordelijkheden van de visserijsector op dit gebied, zoals gesteld in de Visserijwet (1963). Dit maakt het waterschap medeverantwoordelijk voor het visstandbeheer. Deze nota geeft aan hoe het waterschap omgaat met deze verantwoordelijkheid.

Deel A en B

In de beleidsnota visstand- en visserijbeheer (deel A) staan de beleidskaders voor de interne beïnvloeding van de visstand. Dit doen we via inrichting, beheer en onderhoud en de externe beïnvloeding vanuit de visserij. In het bijbehorende uitvoeringsprogramma (deel B) zijn de inrichting-, beheer- en onderhoudmaatregelen nader uitgewerkt. Daarin ligt de nadruk op vismigratie.

Streefbeelden

In deze nota staan de streefbeelden voor de watergangen in het beheer van het waterschap op hoofdlijnen voor de visstand in sloten, beken en kanalen/weteringen opgenomen. Dit om de ecologische doelen voor vis nader vorm en inhoud te geven. De streefbeelden zijn afgeleid uit de voorlopige biologische doelen voor vis uit de MEP's van het Maasstroomgebied (concept versie april 2007). De beschreven streefbeelden hebben de functie om de discussie te voeren op het niveau van beleidsdoelen. Ze vormen het uitgangspunt voor het vernieuwde visserijbeleid.

Voor het behalen van de streefbeelden zijn inrichting- en beheersmaatregelen nodig. Die moeten leiden tot het voorkomen van duurzame populaties van de voor deze wateren kenmerkende vissoorten. Op korte termijn ligt de prioriteit bij het voldoen aan wet- en regelgeving voor vis. Dit betekent dat we om te voldoen aan wet- en regelgeving eerst de bestaande beleid- en beheerinstrumenten benutten. Het gaat dan onder meer om het uitvoeringsprogramma Reconstructie, de Kaderrichtlijn Water, implementatie Flora- en Faunawet, verhuur van visrechten en inrichtingscriteria.. Belangrijk daaruit zijn de maatregelen voor oeverinrichting, de vermindering van migratiebarrières en het aanpassen van het maai-beheer.

Waterschap Aa en Maas lift in eerste instantie mee met bestaande inrichtingsprojecten en plannen om de visstand te verbeteren. We herinrichten nu circa 25 % van de waterlopen, dit is 700 kilometer hoofdwaterlopen als uitkomst Gebiedsproces. Daarmee verwachten we te voldoen aan de KRW doelen m.b.t. de inrichtingsbehoefte gericht op ecologie. Inrichtingsmaatregelen gerelateerd aan vis zijn in deze nota in algemene zin verwoord.

De knelpunten

De opgave voor het oplossen van knelpunten voor vismigratie zijn in beeld gebracht. Het gaat in totaal 334 knelpunten, waarvan er 10 zijn uitgevoerd. Voor de periode tot 2015 staan 63 migratieknelpunten op het prioriteitenlijstje. Dat betekent dat we per jaar 8 barrières moeten oplossen. Deze knelpunten zijn vooral ingegeven door te beginnen met de realisatie van bestaande afspraken met een hoge verwachting in de realisatie tot ecologische doelen. De realisatie van 63 mitigerende maatregelen vraagt om een investering van circa 5 miljoen euro ofwel € 640.000,00 per jaar. Financiering vindt overwegend plaats binnen integrale gebiedgerichte uitvoeringsprojecten.

De ambitie is nu nog beperkt. Toch creëren we de komende jaren ruimte voor het vergroten van inzicht in de doelmatigheid en effecten van getroffen maatregelen. Deze inzichten hebben een sturende werking en benutten we voor de verdere prioritering van maatregelen vanaf 2015.

Huurovereenkomst

We stemmen de verhuur van visrechten af op het bereiken en behouden van een gezond leefmilieu voor vissen en een gezonde visstand. Zo voldoen we aan de eisen van de overheid en de doelen vanuit de KRW. Hiertoe voegen we -indien nodig- voorwaarden in huurovereenkomsten toe, of wijzigen ze. Het waterschap stelt een modelhuurovereenkomst op met voorwaarden.

We verhuren visrechten zoveel mogelijk aan overkoepelende organisaties. De verhuur van visrechten aan individuele hengelsportverenigingen bouwen we af.

Goede afstemming

De zorg voor de visstand is een gezamenlijk belang én een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sportvisserij en het waterschap als waterbeheerder. Het is daarom belangrijk dat er een goede afstemming plaatsvindt tussen waterbeheerder en sportvisserij. Die samenwerking verbetert met het instellen van een regionale visstandbeheercommissie (VBC). In deze VBC werken de verschillende bij het visstandbeheer betrokken partijen samen. Denk daarbij aan de sportvissers en de natuur- en waterbeheerders, er komt geen beroepsvisserij voor. Ze komen tot afspraken over de manier waarop de visstand in een bepaald gebied en binnen bepaalde randvoorwaarden moet worden beheerd en kan worden bevestigd.

Visstandonderzoek

Vis is één van de kwaliteitselementen die is opgenomen in het Integraal Watersysteemmeetnet. In dit kader voert het waterschap één maal per 6 jaar visstandonderzoek uit. Daarnaast vindt effectmonitoring plaats voor uitgevoerde inrichtingsmaatregelen en andere maatregelen die effect hebben op de visstand (peilbeheer, maaibeheer). We geven de visstandgegevens door aan het landelijke visinformatiesysteem 'Piscaria'.

Het geformuleerde beleid is verder in de vorm van beleidsuitgangspunten concreet gemaakt. Bij een aantal beleidsuitgangspunten staan voorwaarden genoemd die komen te staan in de huurovereenkomsten van visrechten. De benodigde uitvoering is verwoord in actiepunten.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het waterschap heeft vanuit twee invalshoeken te maken met de visstand. Eén: als waterbeheerder dragen we zorg voor de waterkwaliteit en -kwantiteit en daarmee ook voor de leefomgeving (het huis) van vissen en daarmee de visstand. Twee: als eigenaar van de ondergrond van oppervlaktewateren verhuren we visrechten aan hengelsportorganisaties. We willen een betere afstemming tussen de rol van waterbeheerder en de rol van eigenaar van oppervlaktewater.

1.2 Waterbeheer en visstandbeheer

Op grond van de KRW zijn de waterbeheerders verantwoordelijk voor een goede ecologische toestand van hun water. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor de visstand. De waterbeheerder krijgt daardoor verantwoordelijkheden op het gebied van het visstandbeheer. Daarnaast zijn er op dit terrein de rechten en verantwoordelijkheden van de visserijsector volgens de Visserijwet (1963). Het Beleidsbesluit Binnenvisserij (LNV 1999) vraagt aan de waterbeheerders aandacht voor de visstand als factor binnen aquatische ecosystemen.

Het te voeren visstand- en visserijbeheer hangt nauw samen met de invoering van de KRW. Het waterschap heeft in het kader van de KRW biologische doelen opgesteld (Maximaal Ecologisch Potentieel). Die vormen de leidraad voor de inrichting en het beheer van de oppervlaktewateren in het beheersgebied en daarmee ook voor de visstand. Deze biologische doelen hebben in die zin gediend als leidraad voor deze nota.

Vanuit de missie van het waterschap en de uitvoering van de KRW is betrokkenheid van maatschappelijke organisaties bij het waterbeheer gewenst. Naast verbreding van draagvlak gaat het ook om het verkrijgen van input voor monitoring van de visstand. Die gebruiken we bijvoorbeeld voor het bepalen van de maatregelen.

Het waterschap treedt op als verhuurder van visrechten voor een groot deel van de oppervlaktewateren in het beheergebied. Met de sportvisserij heeft het waterschap zowel een publiekrechtelijke als een privaatrechtelijke verhouding. Hierbij is ook sprake van verschillende publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De Visserijwet bepaalt deze bevoegdheden deels. Het geheel aan actoren en processen vraagt om een duidelijke visie en positionering van het waterschap. 'Vis' biedt daarnaast mogelijkheden als een belangrijk communicatiemiddel naar de burger over de maatregelen die het waterschap uitvoert.

Visstandbeheer is het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen met als doel het bereiken van een bepaalde visstand in een omschreven watersysteem. Deze maatregelen zijn onder andere gericht op het beheer van de leefomgeving van vissen. Visserijmaatregelen zoals het onttrekken of uitzetten van vissen maken deel uit van het visstandbeheer. De kwaliteit van het watersysteem en de visserij beïnvloeden de visstand wat betreft soortenrijkdom, soortensamenstelling en leeftijdsopbouw. Daarnaast kan de samenstelling en de hoeveelheid vis de waterkwaliteit het ecologisch functioneren van een watersysteem beïnvloeden. Vanwege de relatie met het waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer is visstandbeheer dan ook onderdeel van het waterbeheer.

Visserijbeheer is het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen met als doel het optimaliseren van de visserij. Deze maatregelen zijn gericht op het uitzetten cq. onttrekken van vis en de regulering daarvan middels het stellen van regels t.a.v. de visserij. Onder visserijbeheer worden ook de maatregelen verstaan die gericht zijn op het beïnvloeden van de toegankelijkheid en de bevisbaarheid van het water. Het gevoerde visserijbeheer heeft invloed op de visstand en ook op het watersysteem. Het maken van een onderscheid tussen visstandbeheer en visserijbeheer is niet alleen functioneel voor wat betreft de mogelijke beïnvloeding van de visstand zelf, maar ook voor wat betreft de bevoegdheid voor het beheer. De waterbeheerder is -vanuit zijn eindverantwoordelijkheid voor het visstandbeheer, bevoegd kaders te stellen waarbinnen de visserij de verantwoordelijkheid voor het visserijbeheer tot uitvoering brengt.

(Bron: Adviesnota beleid waterbeheer- visstandbeheer, 2006)

1.3 Termijn

Het waterschap verwoordt in deze nota het te voeren beleid op het gebied van vis, visstandbeheer en visserij voor de periode 2008 - 2010. Deze visie geeft daarnaast richting aan het treffen van visgerelateerde maatregelen. Verder dient het als een bouwsteen voor het WBP 2010-2015 en als input voor een visplan. Dat laatste stellen de visrechthebbenden op in VBC- verband.

1.4 Doelstelling nota visstand- en visserijbeheer

In het gebied van het waterschap spelen vanuit het beleid, taakstelling en uitvoering een aantal thema's. Die hebben belangrijke raakvlakken met de vis, het visstandbeheer en de rol van het waterschap en de visserij hierbij. Het gaat daarbij om de onderstaande aandachtspunten:

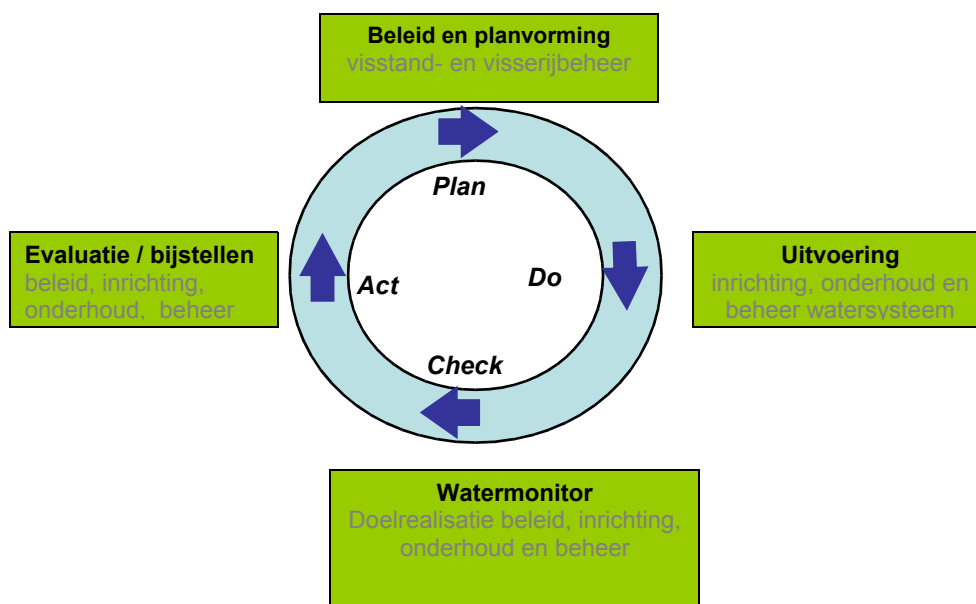
- visstandbeheer (ecologie);
- de verhuur van visrechten, het medegebruik door de sportvisserij;
- de samenwerking met de sportvisserijorganisaties en andere belanghebbenden rondom vis;
- vis als communicatiemiddel voor het werk van het waterschap.

De nota heeft tot doel beleidskaders te scheppen met betrekking tot het visstandbeheer en de sportvisserij binnen het beheersgebied van waterschap Aa en Maas. Er staat in hoe we invulling geven aan de sturingsmogelijkheden die het waterschap heeft voor het behalen van de doelen die voorkomen uit de KRW. De nota geeft richting aan de inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem om te kunnen voldoen aan de resultaatverplichtingen die de KRW aan het waterschap als waterkwaliteitsbeheerder stelt. Het vormt tevens de randvoorwaarden voor de manier van verhuur van visrechten.

De nota voorziet in de onderstaande behoefte:

- Een duidelijke visie op het gebied van het visstandbeheer en sportvisserij (rol, taak en verantwoordelijkheid). Dit in relatie met het daarmee samenhangende (recreatief) medegebruik.
- Een adequate samenwerking, participatie en communicatie met betrokken partijen en overige belanghebbenden realiseren.
- Visie op de aanpak en uitvoering van visgerelateerde beheermaatregelen (inrichting, beheer en onderhoud).
- Uitvoeringsprogramma herstel vismigratie 2008-2009.

Een deel van de thema's ligt op het taakgebied van het waterschap. Een ander deel is verbonden aan partners, de brede kijk en de private rol als eigenaar van het visrecht van het water. Aan deze nota is een Uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen gekoppeld. Bij de daarbij gehanteerde beleidsrichtingen is de ambitie van het waterschap aangegeven voor de periode tot 2015. De beleidsuitvoering is geformuleerd in een aantal beleidsvoornemens en acties. Die gebeuren zoveel mogelijk door meekoppeling in het huidige planstramien en lopende activiteiten en uitvoeringsprogramma reconstructie. Bijvoorbeeld vis - ecologische doelen in het programma 'Beheerplan watergangen', overleg en afstemming in VBC-verband. We evalueren de voortgang van de acties op basis van de voorliggende visie half 2008. Zo nodig zal dan bijstelling plaatsvinden. Die nemen we mee in het WBP3.

1.5 Aanpak

Waterschap Aa en Maas legt haar ambitie op het volgende niveau voldoen aan wet- en regelgeving voor vis. We kiezen ervoor om in eerste instantie een goede basis voor verdere ambities op het gebied van het ontwikkelen van een duurzame visstand neer te leggen. Op korte termijn ligt de prioriteit bij het voldoen aan wettelijke taken. Op lange termijn is er mogelijk meer ruimte voor overige ambities en initiatieven.

Het betekent ook dat we -om te voldoen aan wet- en regelgeving- eerst de bestaande beleid- en beheerinstrumenten benutten. Denk daarbij onder meer aan het uitvoeringsprogramma Reconstructie, de KRW, invoering Flora- en Faunawet, verhuur van visrechten en inrichtingscriteria. Met de keuze voor 'voldoen aan wet- en regelgeving' staan we voor de taak bij de uitoefening van het dagelijkse waterbeheer om het 'huis van de vis op orde' te brengen. Deze ambitie vergt een behoorlijke inspanning.

Het visbeleid is daarbij meer dan een reeks doelstellingen voor de visstand, al of niet in aansluiting op de KRW of andere wettelijke verplichtingen. Het visbeleid dient vis, waar relevant, een plek te geven binnen het denken, handelen en communiceren van Aa en Maas.

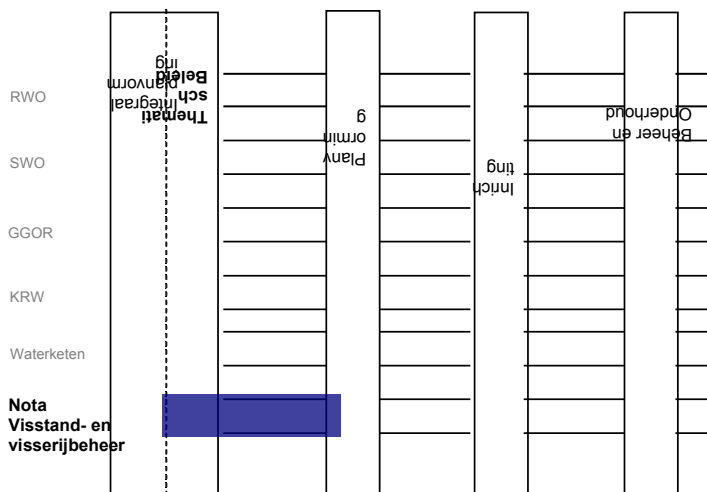
De nieuwe verantwoordelijkheid voor het visstandbeheer leidt tot wederkerigheid in de relatie met de visserijbeheerders: de hengelsportverenigingen. Bij deze sector ligt een deelverantwoordelijkheid. Daarnaast gaat het om de omgang met vis binnen reguliere werkzaamheden én het bewustzijn van het maatschappelijke belang van vis. Het uitvoeringsprogramma (deel B) draagt er aan bij dat Aa en Maas vis hoog in het vaandel heeft en dat ook uitdraagt.

1.6 Relatie met andere thema's

Visstand- en visserijbeheer zijn sterk verbonden aan de meer reguliere taken van het waterschap als waterbeheerder. In dit opzicht speelt vooral de problematiek van de achterstallige baggerwerkzaamheden plus de inrichting en het onderhoud van het oppervlaktewater een rol. Herstel van de van nature voorkomende visstand bereiken we dan ook allen maar door een integrale aanpak. Die moet gericht zijn op het scheppen van de gewenste randvoorwaarden (inrichting, beheer en onderhoud). Met de inzet van maatregelen die voortkomen uit doelstellingen uit andere thema's (beekherstel, verdrogingbestrijding (voorkomen overtollige afvoer bij droogte), baggeren, reductie piekafvoeren en aanpak diffuse bronnen) dragen direct bij aan het scheppen van randvoorwaarden gericht op het op een natuurlijke weg herstellen van de visstand.

Deze nota geeft de randvoorwaarden aan vanuit het beleidsveld visstand- en visserijbeheer. Het accent ligt hierbij op het aangeven van mogelijkheden (synergie) om de visstand te behouden/herstellen. Ook willen we voorkomen dat de uitvoering van beleidsmaatregelen in het aquatische ecosysteem eventuele negatieve consequenties heeft voor de visstand, Datzelfde geldt voor ingrepen (maatregelen) of respectievelijk het nalaten daarvan. Daarmee kiezen we bewust voor afstemming met en realisatie binnen andere beleidsterreinen. Dit geldt vooral binnen het waterbeheer waar het herinrichting en beheer van het watersysteem betreft.

Figuur 1: positie beleidsnota visstand- en visserijbeheer, inclusief uitvoeringsprogramma

1.6 Betrokken partijen

Deze nota is een product van de samenwerking tussen de afdelingen Integraal Beleid, Advies Waterbeheer en Onderzoek & Monitoring van waterschap Aa en Maas. We hebben onderstaande organisaties vanuit de sportvisserij op voorhand om een reactie gevraagd. De reacties zijn verwerkt in de nota.

- Federatie van hengelsportverenigingen Zuidwest Nederland
- Beheerseenheid De AA
- Beheerseenheid de Nieuwe Aa, Groote Wetering en Leijgraaf

1.7 Leeswijzer

Deel A van de nota visstand- en visserijbeheer geeft de beleidskaders aan voor de interne beïnvloeding van de visstand via inrichting, beheer en onderhoud en de externe beïnvloeding vanuit de visserij. In deel B, het bijbehorende uitvoeringsprogramma, staan de inrichtings-, beheer- en onderhoudmaatregelen nader uitgewerkt. De nadruk ligt daarbij op vismigratie.

Deel A beschrijft het waterschapsbeleid vanuit de rol, taak en verantwoordelijkheid van het waterschap als waterbeheerder en eigenaar van oppervlaktewater. In hoofdstuk 2 staan de hoofdpunten van het beleid en de wet- en regelgeving die van invloed zijn op het visbeleid in de wateren van waterschap Aa en Maas. Hoofdstuk 3 omschrijft het huidige visbeleid van het waterschap en de manier waarop de uitvoering van dit beleid plaatsvindt. Hierbij maken we een onderscheid tussen algemeen beleid waarbij vis/ visserij een rol speelt en specifieke maatregelen en activiteiten gericht op de uitvoering. Per aandachtspunt (ecologie, visrecht en recreatief medegebruik en communicatie) verwoorden we het huidige beleid in relatie tot de doelstellingen van het waterschap. Hoofdstuk 4 gaat in op activiteiten voor onderzoek en monitoring. In hoofdstuk 5 geeft de voornemens van het waterschap ten aanzien van het visbeleid aan. Paragraaf 5.1 informeert over het beleid vanuit ecologie; paragraaf 5.2 vanuit de manier van verhuur van visrechten en de samenwerking met de visstandbeheercommissies (VBC). Paragraaf 5.3 gaat in op het aspect communicatie in relatie tot vis. Voor een aantal beleidspunten noemen we voorwaarden die we gaan opnemen in de huurovereenkomsten van visrechten. Hoofdstuk 6 handelt kort over het aspect handhaving. Hoofdstuk 7 gaat over de financiering van voorzieningen voor recreatief medegebruik en inrichtingsmaatregelen. Deel B betreft het maatregelenprogramma. Hiervan staat hoofdstuk 9 een samenvatting.